

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN TMK MD. 187 HÜKMÜNÜ İPTALİ VE SONRASI

Gülten DURAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksekokulu,
Öğretim Görevlisi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9738-3498>,
gduran@erbakan.edu.tr

Geliş Tarihi | Received: 28.05.2025

Kabul Tarihi | Accepted: 11.07.2025

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Bu eser [Creative Commons Alıntı-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Atıf | Citation:

Duran, Gülten. "Anayasa Mahkemesi'nin TMK md. 187 Hükmünü İptali ve Sonrası". Medeni Hukuk Dergisi. 2/2 (2025), s. 226-253.

Yazar Beyanı

Mali Destek: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazarların Katkıları: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı Beyanı: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde MHD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde MHD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın MHD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.

Author's Declaration

Financial Support: The author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Author's Contributions: This article was prepared by the author alone.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

The Declaration of Ethics Committee Approval: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

The Declaration of Research and Publication Ethics: The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of MHD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that Civil Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Civil Law Review.

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN TMK MD. 187 HÜKMÜNÜ İPTALİ VE SONRASI

ÖZ

Kadının soybağının değişmemesine rağmen soyadının duruma göre değişmesi sorunları da beraberinde getirmiştir. Türkiye’de soyadının hukuki seyri incelendiğinde, kadının soyadı mücadelesi zorluklarla doludur. Anayasa Mahkemesi’nin 22.02.2023 tarihli 2022/155 E., 2023/38 K. sayılı iptal kararı öncesinde sadece kendi soyadını kullanmak isteyen evli kadının hakkını dava yoluyla ileri sürmesi gerekiyordu. Bu hakkın dava yoluyla elde edilememesi halinde olağan kanun yolları tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması gerekiyordu. Türk Medeni Kanunu md. 187 ile düzenlenen “Kadının Soyadı” başlıklı hükmü Anayasa Mahkemesi’nin 22.02.2023 tarihli kararıyla TC. Anayasası’nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10’uncu maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Bu karar, 28.03.2023 tarihli 32174 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 28.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu henüz iptal edilen hüküm yerine yeni bir düzenleme yapmamıştır. Özel hukuk yönüyle değerlendirilen soyadı sadece iptal edilen kadının soyadı hükmü açısından ele alınmıştır. TMK. md. 187 hükmünün iptali bu maddeyle ilişkili olan diğer düzenlemeleri de etkilemiştir. Ancak bu düzenlemeler ayrı bir çalışma konusu olabilecek kadar geniştir. Bu nedenle çalışma kapsamı dışında bırakılmış ve sadece konuyla ilgili noktalara kısmen değinilmiştir. Doktrinde, Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararından önce ve sonra kadının soyadına ilişkin çözüm önerileri ileri sürülmüştür. Çalışmada bu önerilere yer verilmiş ve son olarak yapılacak olan yeni düzenlemeye katkı sağlayabilmek amacıyla öneride bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Soyadı, Kadının Soyadı, Eşitlik İlkesi, Eşlerin Soyadı, Aile Soyadı.

THE CONSTITUTIONAL COURT'S CANCELLATION OF ARTICLE 187 OF THE TMK AND ITS AFTERMATH

ABSTRACT

Although the woman's paternity does not change, the change in her surname according to the situation has brought along problems. When the legal course of the surname in Turkey is analysed, the struggle of women for the surname is full of difficulties. Before the cancellation decision of the Constitutional Court dated 22.02.2023 and numbered 2022/155 E., 2023/38 K., a married woman who only wanted to use her own surname had to assert her right through litigation. Under certain circumstances, it was necessary to make an individual application to the Constitutional Court after exhausting the ordinary legal remedies. The provision titled 'Surname of the Woman' regulated by Article 187 of the Turkish Civil Code was cancelled by the decision of the Constitutional Court dated 22.02.2023 as contrary to Article 10 of the Turkish Constitution titled 'Equality before the law'. This decision was published in the Official Gazette dated 28.03.2023 and numbered 32174 and entered into force on 28.01.2024. The legislator has not yet made a new regulation instead of the cancelled provision. The surname, which is evaluated in terms of private law, is considered only in terms of the annulled provision on the woman's surname. The cancellation of Article 187 of the TCC has also affected other regulations related to this article. However, these regulations are wide enough to be the subject of a separate study. For this reason, they have been left out of the scope of the study and only the relevant points have been partially touched upon. In the doctrine, before and after the annulment decision of the Constitutional Court, solution proposals regarding the woman's surname have been put forward. These suggestions are included in the study and finally, a suggestion is made in order to contribute to the new regulation to be made.

Keywords: Surname, Surname of Women, Principle of Equality, Surname of Spouses, Family Surname.

GİRİŞ

Kadının soybağının değişmemesine rağmen soyadının duruma göre değişmesi sorunları da beraber getirmiştir. Türkiye’de soyadının hukuki seyri incelendiğinde, kadının soyadı mücadelesi zorluklarla doludur. Erkeğin soyadı evlenmeyle değişmezken kadının soyadı değişmekte ve kural olarak kadın, bekarken babasının, evlenince kocasının soyadını almaktadır. Hatta boşanması halinde de kadının soyadının değiştiği dikkate alınırsa sorunun boyutu ortaya çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin E. 2022/155 K. 2023/38, T. 22.2.2023 tarihli iptal kararı öncesinde kendi soyadlarını kullanmak isteyen evli kadınların haklarını dava yoluyla ileri sürmeleri gerekiyordu. Bu hakkın dava yoluyla elde edilememesi halinde olağan kanun yolları tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması gerekiyordu.

08.12.2001 tarihli 24607 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanan, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)’nın ikinci kitabında aile hukuku yer almaktadır. Bu kitabın evliliğin genel hükümleri bölümünün 187’nci maddesinde “Kadının soyadı” düzenlenmişti. Anayasa Mahkemesi, 22.02.2023 tarihli ve 2022/155 E., 2023/38 K. sayılı kararı ile bu hükmü iptal etmiştir. Bu iptal kararı 28.03.2023 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak 28.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu henüz iptal edilen hüküm yerine yeni bir düzenleme yapmamıştır.

Bu çalışmada, genel olarak soyadı kavramı ve soyadının kazanılması konuları ele alınmıştır. Ardından İsviçre ve Türkiye’de kadının soyadının hukuki seyri incelenmiştir. Üçüncü başlıkta, Türk Medeni Kanunu’nda kadının soyadı üç ayrı alt başlıkla ayrıntılarıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Tabiidir ki TMK’nın 187’nci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptali, bu maddeyle ilişkili diğer düzenlemeleri de etkilemiştir. Etkilenen düzenlemelerden biri TMK’da yer alan “Boşanan kadının kişisel durumu” kenar başlıklı 173’üncü maddesidir. Diğerleri ise “Soyadı” kenar başlığıyla TMK’nın 321’inci maddesinde bulunan çocuğun soyadına dair düzenlemedir. Ancak bu düzenlemeler oldukça kapsamlı olduğundan, ilgili kısımlara kısaca değinilmiş ve konu sınırlandırılmıştır. Son olarak, Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararından önce ve sonra doktrinde kadının soyadına ilişkin düzenleme önerilerine yer verilmiştir.

Soyadı düzenlemesinin hem kamu hem de özel hukuk yönü bulunmaktadır. Özel hukuk yönüyle değerlendirilen soyadı sadece iptal edilen kadının soyadı hükmü açısından ele alınmıştır. Bu çalışmayla kanun koyucunun iptal edilen hükmün yerine yapacağı yeni düzenlemeye önerilerle

katkı sağlamak amaçlanmıştır. Kanun koyucu tarafından düzenleme yapılırken toplum yapısı, diğer ülkelerin kanunları ve doktrinde yer alan görüşler de dikkate alınmalıdır.

I. SOYADI KAVRAMI

A. Genel Olarak

Soyadı, nesilden nesile aktararak gelen, bir kişinin bir soya, bir aileye bağlılığına işaret eden ad anlamına gelmektedir¹. 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun (SK) 1'inci maddesi "Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur" ve 2'nci maddesi "Söyleyişte, yazıta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır"² şeklindedir. Bu Kanun'a göre herkesin ön (öz) adı ve soyadı kullanması zorunludur. Aynı Kanun'un ikinci maddesinde ise ön (öz) adın ve soyadının kullanım şekli tarif edilmiştir. Buna göre önce ön ad sonra da soyadı yer alacaktır.

¹ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020, s. 117; Zafer Zeytin ve Ömer Ergün, *Türk Medeni Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 98; İhsan Erdoğan ve Ayşe Dilşat Keskin, *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku)*, 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2020, s. 310; Kübra Kamelya Efedayioğlu, "Evlü Kadının Soyadı Problemi", *Ankara Barosu Dergisi*, 77/4 (2019), s. 6; Seda Baş ve Sezgin Baş, "Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 187 Hükümüne İlişkin İptal Kararından Sonra Eolenen Kadının Soyadı", *Kırıkkale Hukuk Mecmuası*, 4/2 (2024), s. 496; Didem Tenekecioğlu, *Hukuki Boyutuyla Kadının Soyadı*, 2023, <https://scholar.google.com/schhp?hl=tr> (Erişim: 03.11.2024); Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, 16. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015, s. 832; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 12. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015, s. 424; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 97; Yıldız Abik, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 31; Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, 12. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015, s. 424; Bahar Öcal Apaydın, "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş Mudur?", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6/2 (2015), s. 427; Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2015, s. 208-209; Yeliz Yücel, *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 200.

² 2525 sayılı Soyadı Kanunu, 2/7/1934 tarihli 2741 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2525.pdf> (Erişim: 03.11.2024); Burak Özen, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı", *Makaleler - Tebliğler* (2001-2020), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 459-460.

Soyadı, “aile adı”³ veya “aile soyadı”⁴ olarak da adlandırılmaktadır. Aynı aileden gelenlerin soyadlarının aynı olması aile birliğini sağlamakta; toplumsal düzenin de devamlılığına yardımcı olmaktadır. Soyadının önemli işlevlerinden biri aynı aileden gelenleri diğer ailelerden ayırt etmeye yaramasıdır⁵. Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi’nin 01.03.2012 tarihli 2011/51 E., 2012/32 K. sayılı Kararı “Soyadı, belli bir ailenin bireylerini diğer ailenin bireylerinden ayırmaya yarayan ve kuşaktan kuşağa geçen addır. Bir kimsenin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı, vazgeçilmez, devredilmez, feragat edilmez ve kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkıdır. Soyadı üzerindeki hak, mutlak haklardan olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilmekte ve yasayla özel olarak korunmaktadır”⁶ şeklindedir.

Bir kimsenin kimliğinin belirli olmasında en önemli unsur soyadıdır. Soyadı “vazgeçilemez, devredilemez ve feragat edilemez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkıdır. Soyadı üzerindeki hak, mutlak haklardan olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilen ve yasayla özel olarak korunan bir hak”⁷olarak nitelendirilmiştir. Soyadı, ön ad ile birlikte kişilik değerleri arasında olduğu için hem kişiliğin korunmasına ilişkin hükümlerle (TMK md. 24-25)⁸ hem de özel olarak adın korunmasına yönelik (TMK md. 26)⁹ hukuki düzenlemelerle

³ Aydın Zevkiler, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu, Mehmet Beşir Acabey ve Damla Gürpınar, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*, 10. Bası, Ankara: Turhan Kitapevi, 2018, s. 108; Ece Göztepe, “Anayasa Mahkemesi Kararlarının İç Uyumu ve Aile Hukukuna Etkisi Sorunu: Soyadı ve Aile Konutuna İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Analizi”, *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa’nın Özel Hukuka Etkileri* (Ed., Hanife Doğrusöz Koşut, Hatice Selin Pürselim, Özlem Coşgun Karaman, Sibel Özel), Cilt: 1, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024.

⁴ Kemal Erdoğan, “Türk, İsviçre ve Alman Hukukunda Çocuğun Soyadı”, *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (2024), s. 17, aynen: “Aile soyadı, eşlerin ortak soyadını, yani ailenin sosyal ilişkilerinde tanındıkları ve anıldıkları ortak ismi ifade etmektedir”; Ece Baş Süzel ve Gökçe Kurtulan, “Çocuğun Soyadına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının İncelenmesi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/135-136 (2015), s. 78.

⁵ Zevkiler, Ertaş, Havutçu, Acabey ve Gürpınar, s. 108.

⁶ AYM, T. 01.03.2012, E. 2011/51, K. 2012/32 (Lexpera) (Erişim: 03.11.2024); Aynı yönde Süleyman Yılmaz ve Gökçe Filiz Çavuşoğlu, “Soyadı Üzerine Güncel Hukukî Sorunlar”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24/1 (2020), s. 5.

⁷ Nazan Moroğlu, “Kadının Kimlik Sorunu “Kadının Soyadı””, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25/99 (2012), s. 246; Akipek Öcal, s. 376- 377.

⁸ Saibe Oktay Özdemir, “Soyadı ile İlgili İsviçre Medeni Kanunu’nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C. II, 22/3 (2016), s. 2019.

⁹ TMK md. 26: “Adının kullanılması çekişmeli olan kişi, hakkının tespitini dava edebilir. Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanılan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa maneî tazminat ödenmesini isteyebilir.”.

korunmaktadır¹⁰. Adın değiştirilmesi, TMK. md. 27/ f.1'de¹¹ haklı sebeplerin varlığı halinde hakimden istenebilecektir. Haklı sebeplere, Kişinin kullandığı adın kötü şöhret sahibi başka birinin adıyla karıştırılması, alay konusu olması, müstehcen olması ya da kişinin çevresi tarafından nüfusta kayıtlı adından farklı bir ad ile tanınması gibi sebepler örnek gösterilebilir¹².

Soyadı adın türlerinden birini oluşturmaktadır¹³. Bu nedenle kişinin toplum içinde bireyselleşmesini, soybağı ile toplumun soyadına atfettiği toplumsal statüyü dış dünyaya yansıtması fonksiyonuyla birlikte kimliğin önemli bir unsurudur¹⁴. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AHİM) çeşitli kararlarında¹⁵ “soyadının, bireylerin gerek mesleki gerekse özel ve aile hayatında diğer insanlarla sosyal, kültürel veya diğer ilişkileri kurabilmesi için önemli olduğu ve kişilerin dış dünyaya tanıtılması fonksiyonunun bulunduğu ...” belirtilmiştir.

Özetle ön (öz) ad kişileri, soyadı ise aileleri birbirinden ayırmaktadır. Soyadı, belirli bir ailenin kişilerini diğer aileye mensup kişilerden ayırmaya yarayan, ön ad ile birlikte kullanılması kanunen zorunlu olan, kişilik hakkı kapsamındaki değerlerden biridir. Ayrıca soyadının adın korunması kapsamında kanunen özel olarak korunan, mutlak, vazgeçilemez, devredilemez, feragat edilemez ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu ifade edilebilecektir.

¹⁰ Ayşe Havutçu ve Yasemin Kalkancı, “Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6/2 (2020), s. 137- 138.

¹¹ TMK md. 27: “Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanarak hâkimden istenebilir. (Değişik ikinci fıkrâ:14/11/2024-7532/12 md.) Adın değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve Basın İlan Kurumunun ilan portalında ilan olunur. Bu ilanda; hükmü veren mahkeme, kararın verildiği tarih, dosyanın esas ve karar numarası ile adının değiştirilmesine karar verilen kişinin nüfusa kayıtlı olduğu yer, doğum tarihi, ana ve baba adı, önceki adı ve soyadı, mahkeme kararıyla verilen yeni adı ve soyadı yer alır.”.

¹² Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 146; Zeytin ve Ergün, s. 99-100.

¹³ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 117- 119; Adın çeşitleri: soyadı, ön (öz) ad, müstear ad, lakap, ticaret unvanı, diğer meslek ve soyluluk işareti vb. unvanlar ile internet ortamında kullanılan adlar olarak belirtilmiştir. Ayan ve Ayan, s. 141.

¹⁴ Havutçu ve Kalkancı, s. 137. Şebnem Akipek Öcal, “*Kişisel Durum Sicillerinde Kadının Eolenme ve Boşanma Hallerinde Durumu*”, II. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu (Edt. Süheyla Suzan Gökâl Alica, Necdet Basa), Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1/381 (2019), s. 375, 376; Mürşide Şimşek, “*Aile Birliğinin ve Kişilik Hakkının Korunması Bağlamında Evlenen Kadının Soyadı*”, *Yasama Dergisi*, 48 (Temmuz- Aralık 2023), s. 87.

¹⁵ Bkz; Niemietz-Almanya Davası, Başvuru No: 13710/88, Karar Tarihi: 16.12.1992, s. 29. Burghartz-İsviçre Davası, Başvuru No: 16213/90, Karar Tarihi: 22.2.1994, s. 24; Stjerna-Finlandiya Davası, Başvuru No: 18131/91, Karar Tarihi: 25.11.1994, s. 37, <https://hudoc.echr.coe.int/> (Erişim: 10.11.2024).

B. Soyadının Kazanılması

Türk Medeni Kanunu'na göre soyadının kazanılması çeşitli yollarla olmaktadır. Buna göre, soyadı soybağıyla, evlenmeyle, evlat edinmeyle ya da idari kararlar kazanılmaktadır¹⁶. Soyadı Kanunu yürürlüğe girdiği zaman soyadı seçme yoluyla kazanılmıştır¹⁷. 2525 sayılı Soyadı Kanunu md. 7 "Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soy adı olmıyanlar ve gerekse soy adlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı Hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine geçirilmek üzere bildirirler. Bu iş için verilecek her nevi evrak pul resminden muaftır" şeklindedir. 2.7.1934 tarihinden itibaren iki yıl içinde soyadının seçme yoluyla kazanılmasının yolu kapatılmıştır¹⁸. Görüldüğü üzere soyadının seçme yoluyla kullanma hakkı bu düzenlemeyle iki yıllık bir sürede kullanılıp tamamlanmıştır.

Soyadının idari kararlar kazanılması 2525 sayılı Soyadı Kanunu md. 8¹⁹ ile 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu (NK)'nun "Bulunmuş çocuklar ve zihinsel engelli kişiler" kenar başlığıyla md. 19/ f. 3'te²⁰ düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerle idarelere yetki verilmiştir²¹. İdari kararlar soyadının kazanılmasında yetki farklı idari birimlere tanınmıştır.

Soyadının evlat edinme yoluyla kazanılması TMK. md. 314/ f. 3'te "Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir" şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere evlatlık erginse soyadı konusunda kendisine seçim hakkı tanınmıştır. Aynı şekilde Nüfus

¹⁶ Zeytin ve Ergün, s. 98. Damla Özden Çelt, "TMK M. 187'nin İptali Kararının Çocuğun Soyadına Olası Etkileri ve Olması Gereken Hukuk Bağlamında Bir Öneri", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/2 (2023), s. 1072; Nurten İnce, "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı", Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3/2 (2017), s. 38.

¹⁷ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 120.

¹⁸ Başak Başoğlu, "Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/1 (2017), s. 355; Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, "Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu", Ankara Barosu Dergisi, 4 (2014), s. 583.

¹⁹ 2525 sayılı Soyadı Kanunu md. 8: "Soyadı seçme işlerinde çıkacak ihtilafları halletmek ve kendiliklerinden soyadı seçmiyenlerle anası babası belli olmıyan çocuklara ad takmak ve bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salahiyeti ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir." şeklindedir.

²⁰ 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 19/ f. 3: "Soyadı seçme işlerinde çıkacak ihtilafları halletmek ve kendiliklerinden soyadı seçmiyenlerle anası babası belli olmıyan çocuklara ad takmak ve bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salahiyeti ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir." şeklindedir. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5490&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim: 10.11.2024).

²¹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 127; Efedayioğlu, s. 10.

Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik²² md. 105'te²³ evli erkek veya kadınların evlat edinilmesi halinde, evlatlık olan taraf isterse evlat edinen tarafın soyadını kullanabilecektir. Evlat edinme ilişkisi sona ererse evlatlık eski soyadına dönecektir²⁴.

Soyadının soybağı yoluyla kazanılması çocuğun evlilik içinde doğup doğmamasına göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Evlilik içi doğan çocuk açısından, TMK. md. 321'de²⁵ düzenlenmiştir. Evlilik içinde doğan çocuk ailenin soyadını taşıyacaktır. Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik md. 22'de²⁶ ve TMK. "Babalık karinesi" kenar başlıklı md. 285/ f. 1'de "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır" düzenlemesi yer almaktadır. Soyadı Nizamnamesi (SN)'de²⁷ de bu konuda benzer düzenleme bulunmaktadır.

Evlilik dışı doğan çocuk açısından soyadı, Anayasa Mahkemesi'nin 2.7. 2009 tarihli ve 2005/114 E., 2009/105 K. sayılı Kararı ile; bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "... evli değilse ananın ..." ibaresi iptal edilmiştir. Bu karardan sonra anne babanın evli olmaması halinde çocuğun soyadı, Türk

²² Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (NY) 23/11/2006 tarihli 26355 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.2505.pdf> (Erişim: 10.11.2024).

²³ (NY) md. 105: "... (6) Evli erkeklerin evlat edinilmesi halinde; evlat edinen/edinenlerin soyadını almak istediği takdirde, mahkeme kararında belirtilen evlat edinen/edinenlerin soyadı; aksi takdirde kendi soyadıyla eşi ve varsa ergin olmayan çocuklarıyla birlikte evlat edinen/edinenlerin hanesine taşınır. (7) Evli kadınların evlat edinilmesi halinde; kadının koca hanesindeki kaydı ile evlat edinen/edinenlerin kayıtları arasında bağ kurulur. Eğer evli kadın mahkeme kararında belirtilmek suretiyle evlat edinen/edinenlerin soyadını almak ve koca soyadının önünde evlat edinen/edinenlerin soyadını taşımak istediği takdirde, koca hanesindeki kaydında, koca soyadının önünde evlat edinen/edinenlerin soyadı yazılmak suretiyle evlat edinen/edinenlerin kayıtları arasında bağ kurulur..." şeklindedir.

²⁴ Oğuzman, Selici ve Oktay Özdemir, s. 126; Efedayıoğlu, s. 10.

²⁵ TMK md. 321: "Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin;(evli değilse ananın) soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 2/7/2009 tarihli ve E. 2005/114, K. 2009/105 sayılı kararı ile bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "...evli değilse ananın..." ibaresi iptal edilmiştir. Erdoğan ve Keskin, s. 311.

²⁶ (NY) md. 22: "Evlilik içinde veya herhangi bir nedenle evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde Türk babadan olan veya Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlığını kazanırlar. Bu çocuklar babanın soyadını alır ve aile kütüklerinde babalarının hanesine yazılırlar." şeklindedir.

²⁷ Soyadı Nizamnamesi (SN) md. 15: "(Değişik: 25/3/2009-2009/14848 K.) Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuklar babalarının soyadını taşırlar. Evlilik dışında doğan çocuklar, analarının soyadını alırlar. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çift soyadı taşıyorsa, çocuk onun bekârlık soyadını taşır. Evlilik dışında doğmuş çocuklar, ana ve babanın birbirleri ile evlenmesi veya babalarının tanınması ya da hakim in babalığa karar vermesi ile babanın soyadını alır." şeklindedir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.3.21759.pdf> (Erişim: 10.11.2024); Erdoğan ve Keskin, s. 311- 312.

Medeni Kanunu'nda yer alan babalığa ilişkin genel hükümlerle diğer kanunların düzenlemesine bırakılmıştır. Ancak haklar Türk Medeni Kanunu ile belirlenebileceğinden iptal kararına uygun düzenleme Türk Medeni Kanunu'nda yapılmalıdır. Diğer taraftan TMK. md. 321'in ikinci cümlesinin "Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır" kısmı anlamsız kalmıştır. Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik md. 23'te her durumda evlilik dışı doğan çocuğa annenin bekarlık soyadının verileceği belirtilmiştir²⁸.

Evlenme yoluyla soyadının kazanılması, temel çalışma konusu olan TMK. md. 187'de²⁹ düzenlenmiştir. Bu hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptali ayrıntılarıyla incelenmeye çalışılacaktır. Tabiidir ki bu iptal kararı Türk Medeni Kanunu'nun konuya ilişkin diğer hükümlerini de etkilemiştir. Her biri ayrı bir çalışma konusu olabilecek kadar kapsamlı olan bu hükümlerin çalışmayla ilgili olan kısımlarına ana hatlarıyla değinilecektir.

Hukuki niteliği kişilik hakkı olan soyadının, işlevi ve özellikleri açısından TMK. md. 187 ile 743 sayılı mülga Medeni Kanun (mMK)³⁰ md. 153 yalnızca erkekler için geçerli olmaktadır. Diğer bir deyişle medeni haldeki her değişiklik kanunen ve mecburen kadının soyadının değişmesine yol açmaktadır³¹. Konunun daha iyi anlaşılması açısından İsviçre hukukunda kadının soyadı düzenlemesinin tetkikini faydalı bulmaktayız.

II. İSVİÇRE HUKUKUNDA KADININ SOYADI

İsviçre hukukunda 31.12.2012 tarihi öncesinde aile adı olarak kocanın soyadına üstünlük tanınmış ve evliliğin kadının soyadını değiştirmesi hususu benimsenmiştir. Bu dönemde kadına aile adından önce kendi soyadını kullanma hakkı da verilmiştir³². İsviçre kanun koyucusu 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle birlikte evlenen kadının soyadını, eşitlikçi bir

²⁸ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 120- 121: aynen dñn. 411 "evli olmayan anne babadan doğan çocuk annenin soyadını alacağına" ilişkin düzenleme yönetmelik gibi alt bir norm ile getirilmiştir.

²⁹ TMK 187'nci maddesinde, ailenin soyadında birlik ilkesi benimsenmiş ve aile soyadı kocanın soyadı olarak kullanılmıştır. Erdoğan, s. 18; Aslı Erdem ve Başak Makaracı, *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024, s. 244; Demet Özdamar, "5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'ndaki İlkeler Işığında Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II, Ankara: Turhan Kitabevi, 2010, s. 1632.

³⁰ 743 sayılı mülga Medeni Kanun 4.4.1926 tarihli 339 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

³¹ Moroğlu, s. 246- 247.

³² Serap Helvacı ve Gediz Kocabaş, "Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 21/2 (2015), s. 626- 627.

şekilde düzenlemiş ve kadın erkek ayrımını ortadan kaldırmıştır³³. Bu düzenleme “Soyadının değişmezliği”³⁴ ilkesi benimsenerek oluşturulmuştur³⁵.

İsviçre’de “Evliliğin genel hükümleri” bölümünün “Soyadı” kenar başlığıyla düzenlenen (ZGB Art.160) göre;

“Eşlerden her biri kendi soyadını korur.

Nişanlılar, nüfus memuruna yapacakları beyan ile içlerinden birinin soyadını aile adı olarak taşıyabilirler.

*Nişanlılar, kendi soyadlarını korumaları durumunda çocuklarının hangi soyadını taşıyacağına karar verirler. Somut olayın koşullarının haklı göstermesi durumunda nüfus memuru nişanlıları böyle bir yükümlülükten muaf tutabilir”*³⁶ şeklinde düzenlenmiştir. Bu yeni düzenlemeyle evlenme sonrasında hangi soyadının taşınacağına belirlenmesi konusunda seçim hakkı tanınmıştır.

ZGB Art.160’a göre kural eşlerin kendi soyadlarını korumalarıdır. Ancak evlenecek kişiler bu kural dışında ortak aile adı seçmek isterlerse bunu evlenmeden önce evlendirme memurluğuna bildirmeleri gerekmektedir³⁷. Görüldüğü üzere kural, evlenen kadının soyadının değişmemesi olmuştur.

İsviçre hukukunda 01.01.2013 yılında yürürlüğe giren ZGB Art.160 düzenlemesinin etkisiyle özel düzenleme olan çocuğun soyadı (ZGB Art.270)³⁸ düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin ZGB Art.160/3 S.1’de yer alan “Nişanlılar, kendi soyadlarını korumaları durumunda çocuklarının hangi soyadını taşıyacağına karar verirler” düzenlemesine paralel olduğu görülmektedir. Nişanlılar evlenmeyle birlikte kendi soyadlarını kullanmaya devam etmeye karar vermişlerse ortak çocuklarının hangi soyadını taşıyacağını nüfus

³³ Mustafa Şahin, “Anayasa Mahkemesi’nin İptal Kararı Ardından Türk Hukukunda Evli Kadının ve Çocuğun Soyadı” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 170 (2024), s. 20- 21.

³⁴ Helvacı ve Kocabaş, s. 640, aynen: “Soyadının değişmezliği” ilkesi ise kural olarak doğum yoluyla kazanılan soyadının değişmeksizin devam etmesi esasına dayanır.”.

³⁵ İmge Işıklar Ülgen, “Evlendikten Sonra Kadınların Münhasıran Kendi Soyadlarını Kullanması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 168 (2023), s. 17.

³⁶ Helvacı ve Kocabaş, s. 628; Mehmet Beşir Acabey, “Türk Hukukunda Aile Adı (Eşlerin ve Çocukların Soyadı)”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi., Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, 19/Özel Sayı (2017), s. 501- 502; Kılıçoğlu Yılmaz, s. 589.

³⁷ Şahin, s. 22; Helvacı ve Kocabaş, s. 629.

³⁸ Helvacı ve Kocabaş, s. 629, aynen: “ZGB Art.270/1’e göre, ana ve baba evli olup farklı soyadı taşımaktaysa, çocuk, ana ve babanın evlendikleri sırada kendisine verilmesini kararlaştırdıkları soyadını alır. ZGB Art.270/2’ye göre, bununla birlikte ilk çocuğun doğumundan itibaren bir yıl içinde ana ve baba, çocuğun, diğerinin soyadını alması hususunda başvuruda bulunabilir. ZGB Art.270/3’e göre, ana ve babanın ortak aile adına sahip olmaları durumunda ise çocuk da bu soyadını alır.”.

memuruna bildirirler. Evlenme sözleşmesinin kurulmasından önce yapılacak bu beyanda ortak çocuğun kadın ya da erkeğin soyadından hangisini alacağı açıklanır. Burada sadece nişanlılardan birinin soyadı çocuğa verilebilecektir³⁹. ZGB Art.160/3 S.2'de “Somut olayın koşullarının haklı göstermesi durumunda nüfus memuru nişanlıları böyle bir yükümlülüğten muaf tutabilir” düzenlemesi yer almaktadır. Somut olayın koşullarının haklı göstermesi ibaresinden yola çıkılarak nüfus memurunun bu yükümlülüğten muaf tutması, eşlerin üreme yeteneğinden sürekli yoksunluğu ya da kadının çok ileri yaşta olması örneklerinde⁴⁰ olduğu gibi sıklıkla karşılaşılabilecek bir durum olarak yorumlanamayacaktır⁴¹.

ZGB Art.160/2'de yer alan “Nişanlılar, nüfus memuruna yapacakları beyan ile içlerinden birinin soyadını aile adı olarak taşıyabilirler” düzenlemesinden nişanlılara sadece kendi soyadları arasından bir seçim hakkı tanındığı sonucuna ulaşılabilecektir. Aile adı seçimine ilişkin beyanlarının açık olması gerekmektedir⁴². Nişanlılardan birinin soyadı aile adı olarak seçilmişse bu seçim kesin olmaktadır. Nişanlılar, ne üçüncü bir aile adını ne de her iki nişanlının soyadından oluşan karma bir aile adını, kendi aile adları olarak seçemeyecektir. Kadına tanınan aile adından önce kendi soyadını kullanabilme hakkı da bu düzenlemeyle ortadan kaldırılmıştır. Evlendikten sonra aile adının değiştirilmek istenmesi veya eşlerin evlenmeden önceki kendi soyadlarına dönmek istemeleri halinde ZGB Art.30'da düzenlenen adın değiştirilmesi hükümleri uygulanabilecektir⁴³.

Evlenmenin boşanma kararıyla sona ermesi ZGB Art.119 “Evlenmekle soyadını değiştiren eş, boşanmadan sonra bunu korumaya devam eder, fakat dilerse nüfus memurluğuna başvurmak suretiyle bekarlık soyadını alabilir”⁴⁴ düzenlemesine tabidir. Bu imkan sadece bekarlık soyadına dönülmesini kapsamaktadır. ZGB Art.160'ın yürürlüğe girmesinden önce yapmış olduğu evlilikten dolayı soyadını değiştirmek zorunda kalan kadın bakımından da bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra evlenmeden önceki soyadını taşıma imkanı tanınmıştır. 01.01.2013 tarihinden sonra süre kısıtlaması bulunmadan nüfus memuruna yapılacak bir beyanla evlenmeden önceki

³⁹ Helvacı ve Kocabaş, s. 629- 630; Başoğlu, s. 369.

⁴⁰ Erdoğan, s. 41.

⁴¹ Helvacı ve Kocabaş, s. 630 dnp. 66.

⁴² Erdoğan, s. 38.

⁴³ Tuğçem Seçer, “Eşlerin Soyadı ve Kanun Metni Önerisi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9/1 (2024), s. 268; Helvacı ve Kocabaş, s. 631-632.

⁴⁴ Kılıçoğlu Yılmaz, s. 589; Efedayioğlu, s. 18.

soyadına dönebileceklerdir⁴⁵. Görüldüğü üzere, İsviçre hukukunda kanuni düzenleme yapılırken kural olarak “soyadının değişmezliği ilkesi” dikkate alınmıştır. Bunun sonucu olarak (ZGB Art.160)'ta eşlerden her birinin kendi soyadını koruyacağı ancak ortak bir aile adı seçebilecekleri belirtilmiştir.

III. TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA KADININ SOYADI

A. Türkiye'de Kadının Soyadının Kronolojik Gelişimi

1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun İsviçre'den iktibas edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu, Medeni Kanun'un İsviçre'den iktibasının uygun görülmesini “*Medenî Dünya'da halihazırda mevcut olan medenî kanunların içinde en mükemmel medenî kanun olan İsviçre Medenî Kanunu iktibas edilmiş olup, bu Kanun, yeni hükümleri ve ilkeleri ile bizim medenî, sosyal ve ekonomik hayatımızda yüzyulumuza uygun bir şekilde çok önemli ve bir dizi değişiklikler getirecek ve her halde birçok eksikliği giderecek ve boşluğu dolduracaktır...*”⁴⁶ şeklinde açıklamışlardır. 743 sayılı mMK. md. 153/ f. 1'de “*Karı, kocasının aile ismini taşır*” şeklinde yer alan bu madde 14.05.1997 tarihli 4248 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle değiştirilerek “*Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir*”⁴⁷ şeklini almıştır. Bu değişiklik Moroğlu⁴⁸ tarafından eşitliğe yönelik bir adım olarak değerlendirilmiştir.

Kadının soyadını etkileyen üç önemli vakıa bulunmaktadır. Bunlar, doğum, evlenme ve boşanmadır⁴⁹. Kadın, doğumuyla ailesinin soyadını, evlenme durumunda eşinin soyadını almaktadır. Boşanma durumunda da kadının soyadı değişmektedir. Burada gözden kaçırılmaması gereken husus, kadının soyunun değişmemesine rağmen soyadının duruma göre değişmesidir. Hem mMK. hem de TMK'da kadının soyadı düzenlemelerine bakıldığında, kadın babanın/ kocanın soyadını aile adı olarak taşımaktadır. Yani kural olarak kadın, bekarken babasının, evlenince kocasının soyadını almaktadır. Kadının soyadının çeşitli sebeplerle sürekli değişikliğe konu

⁴⁵ Helvacı ve Kocabaş, s. 633; Şimşek, s. 93.

⁴⁶ Arzu Oğuz, “Türk Medenî Hukuku'nun Gelişim Çizgisi ve Karşılaştırmalı Hukukun Rolü”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 55/1 (2006), s. 201; Şimşek, s. 87.

⁴⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=743&MevzuatTur=5&MevzuatTertip=3> (Erişim: 10.11.2024).

⁴⁸ Moroğlu, s. 255.

⁴⁹ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 7.

olması, beraberinde birçok kamusal zorluğu da getirmektedir. Bu zorluklar zaman ve para kaybı olarak kadınların yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir⁵⁰.

Türkiye’de kadının evlenmesiyle otomatik şekilde aile adı olarak kocanın soyadını almasının yargı kararlarına taşınması ilk kez Ünal- Tekeli kararı ile gerçekleşmiştir. Evlenmeyle birlikte aile soyadı olan kocasının soyadını almadan bekarlık soyadını kullanmaya devam etmek isteyen A. Ünal Tekeli dava açmıştır. Karşıyaka 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen bu davanın 743 sayılı Medeni Kanun md. 153’te yer alan kuralın emredici nitelikte olması nedeniyle 04.04.1995 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Bu karar 06.06.1995 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Bu olaydan sonra bu başlık altında daha önce belirtildiği üzere kanun koyucu 14.05.1997 tarihli 4248 sayılı Kanunla 743 sayılı mMK. md. 153/ f. 1’i değiştirmiştir. Bu değişiklikle kadına, kocasının soyadı önünde önceki soyadını kullanabilme hakkı verilmiştir. Böylece kadının, aile adı olan kocanın soyadını taşıma zarureti kaldırılmasa da kadına sınırlı bir seçim hakkı tanınmıştır.

Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi, mMK. md. 153/ f. 1’i, Anayasa’nın 12’nci ve 17’nci maddelerine aykırılığı iddiasıyla iptalini istemiştir. Bu istemi Anayasa Mahkemesi 29.09.1998 tarihli ve 1997/61 E., 1998/59 K. sayılı Kararı ile esastan reddetmiştir. Red gerekçesi “*Kamu yararı, kamu düzeni ve kimi zorunluluklar soyadının kocadan geçmesinin tercih nedeni olduğunu göstermektedir. Kaldı ki itiraz konusu kural da aile isminin sadece erkeğin soyadına bağlanacağı öngörülmemekte, kadının başvurusu durumunda kocanın soyadıyla birlikte kızlık soyadını da kullanma olanağı bulunmaktadır... Kişilerin haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaz...Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 10., 12. ve 17. maddelerine aykırı değildir*”⁵¹ şeklindedir.

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu’na göre o güne kadar tüm iç hukuk yollarını tüketmiş olan A. Ünal Tekeli, evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanma talebiyle 2004 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne B. No: 29865/96 ile başvurmuştur⁵². Avrupa İnsan

⁵⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2022. s. 127, 171; Baş ve Baş, s. 495.

⁵¹ AYM, T. 29.09.1998, E. 1997/61, K. 1998/59 (Lexpera) (Erişim: 19.11.2024).

⁵² Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 11; Ateş Zehra Gizem, “2023’den Günümüze Anayasa Mahkemesi’nin Türk Medeni Kanunu’nda İptal Ettiği Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/2 (2024), s. 691- 692; Gökçe Canarslan, “Türk ve Arnavutluk Medeni Hukuku’nda Eöli Kadının Soyadı”, *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 6/11 (2023), s. 213; Ayrıntılar için bkz. Işıklar Ülgen, s. 13- 17.

Hakları Mahkemesi 16.11.2004 tarihinde Türkiye'nin AİHS'in "Özel ve aile hayatına saygı" başlıklı md. 8⁵³ ile "Ayrımcılık yasağı" başlıklı md.14'ü⁵⁴ ihlal ettiğine karar vermiştir⁵⁵. Bu kararda, kimlik ve aile bağı tespitinde araç olan adın özel ve aile hayatını etkilediğini ve kamu çıkarı olduğu için adın kullanımına ilişkin iç hukuk düzenlemelerinin AİHS. md. 8'de yer alan hakkı ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İkinci olarak AİHM, evli kadın, evlenmeden önceki soyadını kanunen tek başına kullanamazken, evli erkeklerin kullanıyor olmalarını AİHS. md. 14'te yer alan ayrımcılık yasağına aykırı olduğu ve farklı muameleyi haklı gösterecek ikna edici gerekçeler bulunmadığından bu yasağı ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır⁵⁶.

Aile Mahkemeleri (Fatih 2. Aile Mahkemesi, Ankara 8. Aile Mahkemesi, Kadıköy 1. Aile Mahkemesi), TMK. md. 187'nin Anayasa'nın 2., 10., 12., 17., 41. ve 90. maddelerine aykırılığı iddiasıyla iptalini istemişlerdir. Bu istem Anayasa Mahkemesi'nin 10.03.2011 tarihli ve 2009/85 E., 2011/49 K.⁵⁷ sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar 21.10.2011 tarih 28091 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu nedenle TMK. md. 187, TC. Anayasası md. 152/ f 4⁵⁸ gereğince on yıl boyunca somut norm denetimine tabi tutulamamıştır.

Görüldüğü üzere, Anayasa Mahkemesi'nin mMK. md. 153/ f. 1'in iptali talebine ilişkin 29.09.1998 tarihli 1997/61 E., 1998/59 K. ile TMK. md. 187'nin iptali talebine ilişkin 10.03.2011 tarihli ve 2009/85 E., 2011/49 K. sayılı red

⁵³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) md. 8: "1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir." şeklindedir. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur (Erişim: 13.11.2024).

⁵⁴ AİHS md. 14: "Bu sözleşme de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır" şeklindedir. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur (Erişim: 13.11.2024).

⁵⁵ Baş ve Baş, s. 504; Tenekecioglu, s. 28- 29.

⁵⁶ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 11; bkz. Leventoğlu Abdulkadiroğlu/Türkiye, Tuncer Güneş/Türkiye, Tanbay Tüten/Türkiye Kararlarında da cinsiyete dayanan farklı muamelelerin AİHS md. 8 ile md. 14 ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Havutçu ve Kalkancı, s. 147- 148.

⁵⁷ AYM, T. 10.03.2011, E. 2009/85, K. 2011/49 (Lexpera) (Erişim: 22.11.2024).

⁵⁸ TC. Anayasası md. 152/ f. 4: "Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuru bulunamaz." şeklindedir.

kararlarında sosyal nedenler, aile birlik ve bütünlüğü, kamu düzeni, kamu yararı gibi gerekçelere dayanmıştır.

TC. Anayasası md.148'e, 5982 sayılı Kanunla⁵⁹ yeni fıkralar eklenmiş ve böylece Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunu açmıştır. 6216 sayılı Kanun'un⁶⁰ 45 ila 51'inci maddeleri arasında bireysel başvuru yolunun usul ve esasları düzenlenmiş ve 76'ncı maddesi uyarınca 23.09.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece kadınlara sadece kendi soyadlarını kullanabilmek için Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu açılmıştır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurulara ilişkin hak ihlali kararlarıyla TMK md. 187'nin Anayasaya aykırı olduğu tespitini yapmış ve aynı zamanda TC. Anayasası md. 17'de düzenlenen kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığını ihlal ettiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararları TMK. md. 187 hükmünün varlığını etkilemediyse de birçok ilk derece mahkemesinin kendi soyadını kullanmak isteyen evli kadınların davalarını kabul etmelerini sağlamıştır⁶¹.

İlk derece mahkemelerinin direnme kararlarıyla konu Yargıtay HGK önüne gelmiştir. Davanın evlilik soyadının iptali ile evlilik birliği içinde kızlık soyadının kullanılması istemine ilişkin olduğunu belirten Yargıtay HGK, 30.09.2015 tarihli ve 2014/889 E., 2015/2011 K. sayılı kararı verilmiştir. Bu karar *"...uyuşmazlığı karara bağlayan ilk derece Mahkemelerinin, AİHS ve diğer uluslararası insan hakları antlaşmaları ile çatışan 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesini kararlarına esas almayarak...Anayasa'nın 90⁶². Maddesi uyarınca uygulanması gereken uluslararası sözleşme hükümlerini dikkate alması gerektiği sonucuna varılmaktadır... Somut olaya gelince: sebep önemli olmaksızın davacı evlilik birliği içinde sadece kızlık soyismini kullanmak istemektedir...Kızlık soyisminin kullanmak istemek için haklı bir gerekçenin bulunmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu hak AİHS 8 ve Anayasanın 17. maddeleri kapsamında bir insan hakkıdır ve cinsiyete dayalı olarak bir ayrıma tabi tutulmaksızın erkek ve kadın arasında eşit şekilde uygulanmalıdır. Aksi durum AİHS'nin 14. maddesine aykırılık teşkil edecektir"* şeklindedir. Bu kararla kadının Aile Mahkemesine dava açarak

⁵⁹ 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. 13.05.2010 tarihli 27580 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100513-1.htm> (Erişim: 25.11.2024).

⁶⁰ 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim: 25.11.2024).

⁶¹ Baş ve Baş, s. 504; Anayasa Mahkemesi'ne "Bireysel Başvuru Yolu" hakkında geniş bilgi için bkz. https://anayasa.gov.tr/media/6365/basvuru_kriterleri.pdf (Erişim: 25.11.2024).

⁶² T.C. Anayasası md. 90: "Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma" başlığını taşımaktadır.

kendi soyadını kullanma yolu açılmıştır. Ancak TMK md 187'de yer alan düzenlemede herhangi bir değişiklik olmadığından sadece kendi soyadını kullanmak isteyen evli her kadının hakkını dava yoluyla ileri sürmesi gerekmiştir⁶³.

Özetle, Anayasa Mahkemesi'nin 22.02.2023 tarihli iptal kararı öncesinde, evli kadınların sadece kendi soyadlarını kullanabilmeleri için iki yol bulunmaktaydı. Birincisi, 23.09.2012 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yoludur. İkincisi ise, Yargıtay HGK.'nin, 30.09.2015 tarihli ve 2014/889 E., 2015/2011 K. sayılı kararıyla açılan dava yoludur. Kadın hakkını dava yoluyla elde edememişse, olağan kanun yollarının tüketilmesi koşuluyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapması gerekmektedir.

TMK. md.187'nin, TC. Anayasası'nın "insan haklarına saygı (md.2)⁶⁴, kanun önünde eşitlik ilkesi (md.10)⁶⁵, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı (md..17)⁶⁶, aile hayatına saygı (md..20)⁶⁷,

⁶³ Havutçu ve Kalkancı, s. 157; Baş ve Baş, s. 500; Şimşek, s. 93.

⁶⁴ T.C. Anayasası md. 2: "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." şeklinde cumhuriyetin nitelikleri belirtilmiştir.

⁶⁵ Zeynep Güler Özer, "Anayasa Mahkemesinin TMK M. 187'nin İptaline İlişkin Kararının Analizi ve Düzenleme Önerisi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 14/55 (2023), s. 524-525; Gülşah Sinem Aydın, "Türk Medeni Kanunu m.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. maddenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)", Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2013, s. 247; Seda İrem Çakırca, "Evli Kadının Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 70/2 (2012), s. 145.

⁶⁶ T.C. Anayasası md. 17: "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. / Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. / Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. / Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili mercii verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun ceaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkraya hükmü dışındadır." şeklinde düzenlenmiştir.

⁶⁷ T.C. Anayasası md. 20: "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001-4709/5 md.) (Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış mercii yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili mercii kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların

milletlerarası anlaşmalara uygunluk (md. 90) ve Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı (md. 153)” maddelerine aykırı bulan İstanbul 8. Aile Mahkemesi bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuştur.

Anayasa Mahkemesi 22.02.2023 tarihli ve 2022/155 E., 2023/38 K. ile iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, iptal kararını sadece TC. Anayasası md. 10’u dikkate alarak vermiş ve TC. Anayasası 2, 17, 20, 90 ve 153’üncü maddeleri kapsamında bir değerlendirme yapmamıştır⁶⁸. Anayasa Mahkemesi, iptal edilen hükmün TC. Anayasası md. 10’a aykırı bulma gerekçesini “...evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmış olduğu...” şeklinde açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesi’nin TMK. md. 187’nci maddesini iptal kararı 28.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen kanun koyucu tarafından bugüne kadar herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Hal böyle olunca nüfus müdürlükleri, iptal edilen hükmün yerine paralel düzenleme içeren Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikten hareketle, evli kadınların sadece kendi soyadlarını kullanması taleplerini reddetmektedir. Kanun koyucunun tabi olunan uluslararası sözleşmeler ile TC. Anayasasında yer alan temel hak ve özgürlükleri dikkate alarak yeniden düzenleme yapması yerinde olacaktır.

B. İptal Kararının TMK’nın Konuya İlişkin Diğer Hükümlerine Etkisi

28.01.2024 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararından sonra TMK. md. 187 yürürlükte değildir ve uygulanmayacaktır⁶⁹. Bu konuda kanun koyucunun nasıl bir düzenleme yapacağı da henüz belli değildir. Elbette ki TMK. md. 187 hükmünün iptali bu kanunda yer alan ilişkili maddeleri de etkilemiştir. Bunlar TMK.’da yer alan “Boşanan kadının kişisel durumu” kenar başlıklı md. 173⁷⁰ ve md. 321’de “Soyadı” kenar başlığıyla çocuğun soyadına dair düzenlemedir.

düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” şeklindedir.

⁶⁸ Çelt, s. 1077; Yasemin Durak ve Nurşen Ayan, “Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu’nun 187. Maddesini İptal Etmesi Çerçevesinde Kadın ve Çocuğun Soyadının Değerlendirilmesi”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/2 (2023), s. 367.

⁶⁹ Baş ve Baş, s. 505.

⁷⁰ TMK md. 173: “Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta

Boşanan kadının soyadı ve çocuğun soyadı, iptal edilen kadının soyadı ile ilişkili düzenlemelerdir⁷¹. Her ne kadar boşanan kadının soyadı TMK. md. 173, evlenen kadının soyadı TMK. md. 187 hükmüyle düzenlenmişse de aslında kadının soyadı sorunu evlenmekle başlamaktadır. Diğer bir ifadeyle boşanan kadının soyadı sorununun altında kadının evlenmesi yatmaktadır⁷². TMK. md. 173'e bakıldığında boşandığı eşinin soyadını kullanmakta menfaatinin bulunması ve eski kocasına zarar vermeyeceğinin sabit olması halinde, kadının talebi üzerine, hakim kocanın soyadını taşımasına izin verecektir⁷³. Kadının boşandığı kocanın soyadını taşımasına ilişkin Yargıtay kararları da bulunmaktadır⁷⁴. Eski kocaya, şartların değişmesi halinde kadına mahkeme tarafından verilen iznin kaldırılmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Diğer bir ifadeyle kadının soyu değişmediği halde soyadı yine değişmiş olacaktır.

Kadın evlenmeden önce dul ise evlenmeden önceki soyadını alacaktır. Ancak kadın bu soyadını taşımak istemiyorsa yine hakimden bekarlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilecektir. TMK. md. 158/ f. 2' de⁷⁵ soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Görüldüğü üzere boşanmada kadın isteği dışında soyadını bırakabilmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin TMK md 187 ile ilgili TC. Anayasası "*Kişinin manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi*" başlıklı md 17'yi esas alan yorumunun bu alanda da geçerli olması gerekmektedir⁷⁶. Özetle evlenen kadının soyadı TMK md 187'nin iptal edilmesi sonucu, boşanma halinde kadının evlenmeden önceki soyadını yeniden alacağını düzenleyen hüküm TMK md 173'te uygulanamaz hale gelmiştir⁷⁷.

TMK md 187 hükmünün iptalinin etkilediği diğer düzenleme, TMK md 321 olmaktadır. Çocuğun soyadını düzenleyen bu madde, Anayasa

menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

⁷¹ Şahin, s. 3; Güler Özer, s. 536.

⁷² Kılıçoğlu Yılmaz, s. 585.

⁷³ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 126.

⁷⁴ Yargıtay 2. H.D., T. 30.11.2023, E. 2023/7895, K. 2023/5815; Yargıtay 2. H.D., T. 17.03.2016, E. 2016/1506, K. 2016/5170; Yargıtay 2. H.D., T. 02.05.2023, E. 2023/368, K. 2023/2069 (Lexpera) (Erişim: 05.12.2024).

⁷⁵ TMK md. 158/ f. 2: "*Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.*" şeklindedir.

⁷⁶ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 126.

⁷⁷ Baş ve Baş, s. 512- 513.

Mahkemesi'nin TMK md 187 hükmünü iptaliyle birlikte kadının evlenmeyle kocanın soyadını alacağı iptal edildiğinden eşler artık ortak bir soyadı taşımamaktadır. Bu durumda çocuğun soyadı ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır⁷⁸. Türk Hukuku'nda çocuğun soyadı soybağı esas alınarak düzenlenmiştir⁷⁹.

Anayasa mahkemesinin iptal kararından etkilenen bir de yönetmelik bulunmaktadır. Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliğinin "Evlenen kadının soyadı" başlıklı 24'üncü⁸⁰ maddesi de uygulanamaz hale gelmiştir. Şöyle ki Anayasa ile yönetmelik hükmünün çatışması halinde "Lex Superior"⁸¹ esasına göre Anayasa hükmü uygulanacaktır. Uygulamada, Nüfus İdaresi evli bir kadının sadece kendi soyadını kullanma talebini reddetmiştir⁸². Kanun koyucu, iptal edilen hükmün yerine yapacağı yeni düzenlemede konuya ilişkin diğer hükümleri de dikkate almalıdır.

C. Doktrinde Kadının Soyadına İlişkin Düzenleme Önerileri

Evlenmenin kadının soyadına etkisi düzenlenirken yeni düzenlemenin eşitliğe uygun şekilde olması gerektiği yıllardır doktrinde çoğunluk görüşü olarak yer almıştır⁸³. Doktrinde, Anayasa Mahkemesi'nin TMK. md. 187 hükmünü iptali kararından önce ve sonra kadının soyadına ilişkin düzenleme önerileri ileri sürülmüştür. Bu öneriler:

⁷⁸ Çelt, s. 1070.

⁷⁹ Erdoğan, s. 17; Tuba Birinci Uzun, "Aile Soyadı Çıkmazı", Ankara Barosu Dergisi, 4 (2016), s. 105; Başoğlu, s. 358.

⁸⁰ (NY) md. 24: "(1) Evlenen kadın, kocasının soyadını alır. Kocasının soyadı ile birlikte önceki soyadını da kullanmak isteyen kadın, bu isteğini evlenme sırasında yazılı olarak evlendirme memurundan, evlenmeden sonra ise yazılı olarak veya e-başvuru ile nüfus müdürlüğünden talep edebilir. (2) Eşinin soyadı ile birlikte önceki soyadını da kullanan kadın, sadece eşinin soyadını kullanmak istediğini yazılı olarak veya e-başvuru ile talep ettiği takdirde nüfus müdürlüğünce gerekli işlem yapılır. Bu talepler herhangi bir sayısal sınırlamaya tâbi değildir. (3) Evlenmeden önce iki soyadı taşıyan kadın, bu soyadlarından sadece birinden yararlanabilir."

⁸¹ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 1992, s. 538. Lex superior derogat legi inferiori: Üst kanun (anayasa), alt kanunu (diğer kanunları) değiştirir.

⁸² Baş ve Baş, s. 511- 512, ayrıca: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/nufusta-evlilik-onesi-soyadina-ret-7071973> (Erişim: 07.12.2024).

⁸³ Göztepe, s. 457; Baş ve Baş, 2024, s. 514; İnce, s. 55; Çelt, s. 1087; Havutçu ve Kalkancı, s.170; Özgün Çelebi, "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(2019), s. 537; Sera Reyhani Yüksel, "Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18/2 (2014), s. 186; Ö. Erbek Odabaşı, "Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Evli Kadının Soyadı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18/1 (2017), s. 102.

- Eşlerin, erkek veya kadının soyadını aile adı olarak seçebilmesi önerisi⁸⁴,
- İlk öneriye ek olarak seçmemişlerse eşlerden her biri, evlilik öncesi soyadlarını kullanmaya devam edebilirler önerisi⁸⁵,
- İlk öneriye ek olarak eşlerin aile adı olarak bambaşka bir soyadı seçebilmeleri önerisi⁸⁶,
- Evlilik eşlerin soyadında değişiklik yapmamalıdır. Ancak eşler kendi soyadlarıyla sınırlı olarak ortak aile adı belirleyebilmeli önerisi⁸⁷,
- Eşlerin birlikte seçtikleri ortak aile adını taşımaları. Seçmemeleri halinde önceki soyadlarını muhafaza etmeleridir. Ortak aile adı, kadın veya erkeğin doğumla kazandıkları soyadı olabileceği gibi, bildirim anında taşıdıkları soyadı da olabilir. Eşler her ikisinin soyadını birleştirerek de ortak aile adını oluşturabilir. Bu halde farklı bir anlaşma yapılmadıkça eşlerin soyadı alfabetik sıra ile yazılır. Ortak aile adı en fazla iki isimden oluşabilir önerisi⁸⁸.
- Evlenecek kişilerin ortak soyadını kadının veya erkeğin evlilik öncesi soyadı olarak belirleyebilmesi ancak ortak soyadının nişanlılardan yalnızca birinin soyadı şeklinde tek bir soyadından teşekkül etmesinin zorunlu olmaması ile nişanlıların dilerse ikisinin soyadından oluşan çift soyadını da ortak soyadı olarak seçebilmeleri önerisi⁸⁹,
- Evlenen kadının bekarlık soyadını tek başına kullanabilmesi önerisi⁹⁰,
- Aile soyadı seçme hakkının kullanımı zorunlu olursa, erkeğin soyadı veya kadının soyadı ya da her iki nişanlının soyadının birleşimi

⁸⁴ Acabey, s. 510; Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 25.

⁸⁵ Esra Dursun, *Türk medeni hukukunda kadın ve çocuğun soyadı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 119; Efedayioğlu, s. 33; Şimşek, s. 107.

⁸⁶ Seçer, s. 287; Ateş, s. 697.

⁸⁷ Başoğlu, s. 373; Serkan Ayan, "Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16/4 (2012), s. 75; Işıklar Ülgen, s. 45; Ateş, s. 697.

⁸⁸ Güler Özer, s. 540; Ateş, s. 696.

⁸⁹ Çelt, s. 1088; Ateş, s. 696-697.

⁹⁰ Durak ve Ayan, s. 373, dpn. 38, aynen "Bu teklif 1972 yılında Öztan tarafından önerilmiştir. Bkz. Öztan, Bilge, *Evlilik Birliğinin Sona Ermesi Halinde Kadının Soyadı Sorunu*, Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu'na Armağan. Ankara 1972, s. 433."

olabilmelidir. Şayet aile soyadı seçimi zorunlu tutulmazsa, nişanlılar bir aile soyadı seçip kullanabilecekleri gibi seçmezlerse her nişanlının mevcut soyadlarını kullanmaya devam edebilmeleri önerisi⁹¹,

- Evlenmekle her eş, doğumla birlikte kazandıkları soyadını taşımaya devam ederler. Eşler dilerse, kocanın soyadını aile soyadı olarak kullanabilirler. Aile soyadının tercih edilmesi durumunda kadın, kocasının soyadının önünde doğumla birlikte kazandığı soyadını da kullanabilir önerisi⁹²,
- Evlenen kadın ile erkeğin bekarlık soyadlarını kanunen kullanmaya devam etmeleri ancak talep etmeleri halinde eşlerden birinin ya da ortaklaşa seçilecek başka bir soyadının ortak soyadı olarak kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, kendi soyadı aile soyadı olarak seçilmeyen tarafın kendi soyadını ortak soyadın önünde kullanmayı tek başına talep edebilmesi önerisi⁹³,
- Eşlerin, kendi bekârlık soyadını tek başına ya da eşinin soyadı ile de birlikte taşıyabileceği ya da eşlerin ortak bir aile soyadı seçebilmeleri sağlanmalıdır. Aile soyadının tercih edilmesi halinde bu erkeğin veya kadının bekârlık soyadı olabileceği gibi her ikisinin bir arada kullanılması ya da üçüncü bir soyadı belirleme şeklinde de olabilir. Mevcut düzenlemeden ilgili madde yürürlüğe girmeden önce yapılan evliliklerdeki eşler de yararlanabilir önerisi⁹⁴, şeklindedir. Bu çalışma kapsamı ve doktrinde yer alan önerilerin tümü dikkate alınarak sonuç bölümünde ayrıntıları verilen bir öneri sunulacaktır.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesi'nin Türk Medeni Kanunu'nun 187'nci maddesini iptal kararı 28.01.2024 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen kanun koyucu tarafından bugüne kadar herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Bu durumda uygulamada, iptal edilen kanun maddesi yerine paralel düzenleme içeren Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine istinaden nüfus müdürlükleri, evli kadınların sadece kendi soyadlarını kullanması taleplerini reddetmektedir. Diğer bir ifadeyle,

⁹¹ Ayan, s. 75, 78.

⁹² Baş ve Baş, s. 518; Ateş, s. 696.

⁹³ Havutçu ve Kalkancı, s. 170; Süleyman Mortaş, "Evlenen Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde "Kocanın Soyadı" Parametresi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20/2 (2016), s. 358.

⁹⁴ Durak ve Ayan, s. 381; Ateş, s. 697.

TMK.'nın 187'nci maddesi, hukuken iptal edilmesine rağmen kanundan daha alt düzenlemelerle mesnetlendirilip fiilen uygulamaya devam edilmektedir.

Sonuç olarak kanun koyucunun bu muallak durumu ortadan kaldırması için düzenleme yapması gerekmektedir. Bu düzenleme yapılırken iptal karardan etkilenen diğer Türk Medeni Kanunu hükümleri de dikkate alınarak bütüncül bir yaklaşım sergilenmelidir.

Kanun koyucu tarafından düzenleme yapılırken toplum yapısı, diğer ülkelerin kanunları ve doktrinde yer alan görüşler de dikkate alınmalıdır. Konuya ilişkin şöyle bir öneri sunabiliriz:

Yeni hükmün kenar başlığı "Eşlerin Soyadı" veya "Aile Soyadı" olabilir.

1. Aile soyadı seçilmemişse, eşlerden her biri kendi soyadını evlilik sonrasında tek başına kullanabilir.

2. Eşler ortak bir aile soyadı belirleyebilir. Şöyle ki,

Eşlerden her biri doğum soyadı veya evlenme başvurusundaki mevcut soyadından sadece birini kendi soyadı olarak seçebilir. Kadının veya erkeğin kendi soyadlarından herhangi biri aile soyadı olarak kullanılabilmesi gibi her iki soyadı da bir araya getirilerek aile soyadı oluşturabilir. İki soyadının aile soyadı olarak sıralanması konusunda eşlerin farklı bir tercihleri yoksa ya da eşler anlaşamamışlarsa soyadları alfabetik sıraya göre yazılabilir.

3. Yeni düzenlemenin yürürlük tarihinden önce yapılan evliliklerdeki eşler, yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesinden itibaren yerleşim yerindeki nüfus müdürlüklerine, birlikte yazılı başvuru yaparak yararlanabilir.

Bu öneride aile soyadı seçmek zorunlu tutulmayıp eşlere seçenek olarak sunulmuştur. Eşlerin aile soyadı seçmemeleri durumunda, evlilik sonrası kendi soyadlarını tek başına kullanabileceklerdir. Aile soyadını seçmeleri halindeyse bu soyadının oluşturulması da eşlerin seçimine bırakılmıştır. Oluşabilecek pürüzlere çözüm önerileri de sunulmuştur.

Aile soyadının belirlenmesinde Türk toplumunun yapısı, kültürü ve nüfus kayıtlarının sade bir şekilde tutulabilmesi gibi hususlar dikkate alınarak, üçüncü bir soyadının aile soyadı olarak kullanılması önerilmemiştir.

Bilimin ve teknolojinin ilerlemesiyle toplumun kültüründe ve yapısında önemli gelişmeler kaydedilmektedir. Bu gelişmelerden kaynaklanan toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere kanunlar yenilenmekte ya da değiştirilmektedir. Bu nedenle gelecekte haklı sebeplerin ortaya çıkması halinde yargı yoluyla hem üçüncü bir soyadının aile soyadı olarak

belirlenmesi hem de soyadının değiştirilebilmesi sağlanmalıdır. Hatta aile soyadının kullanılması ve doğacak çocuklara verilecek aile soyadı gibi aile içi konularda oluşabilecek sorunlara da çözüm önerilebilir. Bu konuda aile birliğinin korunması adına Türk Medeni Kanunu'nun 195'inci maddesinde olduğu gibi eşlerden birinin başvurusu üzerine hakim müdahalesi yolu açılabilir.

KAYNAKÇA

- Abik Yıldız. *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Acabey, Mehmet Beşir. "Türk Hukukunda Aile Adı (Eşlerin ve Çocukların Soyadı)". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 19/Özel Sayı (2017): (ss. 493-512).
- Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş. *Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. 12. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015.
- Akipek, Jale G., Turgut Akıntürk ve Derya Ateş. *Türk Medenî Hukuku, Cilt I, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. 12. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2015.
- Akipek Öcal, Şebnem. "Kişisel Durum Sicillerinde Kadının Evlenme ve Boşanma Hallerinde Durumu", II. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu (Edt. Süheyla Suzan Gökalp Alıca, Necdet Basa). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1/381 (2019): (ss. 373-387).
- Ateş, Zehra Gizem. "2023'den Günümüze Anayasa Mahkemesi'nin Türk Medeni Kanunu'nda İptal Ettiği Hükümlerin Değerlendirilmesi". *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/2 (2024): (ss. 675- 724).
- Ayan Mehmet ve Nursen Ayan. *Kişiler Hukuku*. 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Ayan, Serkan. "Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 16/4 (2012): (ss. 19-90).
- Aydın, Gülşah Sinem. "Türk Medeni Kanunu m.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. madenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)". Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2013, ss. 246-275.
- Baş, Seda ve Sezgin Baş. "Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 187 Hükümüne İlişkin İptal Kararından Sonra Evlenen Kadının Soyadı". *Kırıkkale Hukuk Mecmuası*. 4/2 (2024): (ss. 493-526).
- Baş Süzel, Ece ve Gökçe Kurtulan. "Çocuğun Soyadına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının İncelenmesi". *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/135-136 (2015): (ss. 77- 90).
- Başoğlu, Başak. "Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi". İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/1 (2017): (ss. 351- 378).
- Baygın, Cem. *Soybağı Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Birinci Uzun, Tuba. "Aile Soyadı Çıkmazı". Ankara Barosu Dergisi, 4 (2016): (ss. 97-137).
- Canarslan, Gökçe. "Türk ve Arnavutluk Medeni Hukuku'nda Evli Kadının Soyadı". *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 6/11 (2023): (ss. 203- 215).
- Çakırca, Seda İrem. "Evli Kadının Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 70/2 (2012): (ss. 145-164).

- Çelebi, Özgün. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı". Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 2/(2019): (ss. 537-614).
- Çelt, Damla Özden. "TMK M. 187'nin İptali Kararının Çocuğun Soyadına Olası Etkileri ve Olması Gereken Hukuk Bağlamında Bir Öneri". Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 13/2 (2023): (ss. 1065- 1095).
- Durak, Yasemin ve Nurşen Ayan. "Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesini İptal Etmesi Çerçevesinde Kadın ve Çocuğun Soyadının Değerlendirilmesi". Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/2 (2023): (ss. 359- 388).
- Dural, Mustafa ve Tufan Ögüz. *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*. 16. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.
- Dursun, Esra. *Türk Medeni Hukukunda Kadın ve Çocuğun Soyadı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Efedayioğlu, Kübra Kamelya. "Evlü Kadının Soyadı Problemi". Ankara Barosu Dergisi. 4 (2019): (ss. 1-36).
- Erbek Odabaşı, Özge. "Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Evli Kadının Soyadı". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18/1 (2017): (ss. 43-109).
- Erdem, Aslı ve Başak Makaracı. *Aile Hukuku*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Erdoğan, İhsan ve Ayşe Dilşat Keskin. *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku)*. 3. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi, 2020.
- Erdoğan, Kemal. "Türk, İsviçre ve Alman Hukukunda Çocuğun Soyadı". Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 6/2 (2024): (ss. 3- 95).
- Güler Özer, Zeynep. "Anayasa Mahkemesinin TMK M. 187'nin İptaline İlişkin Kararının Analizi ve Düzenleme Önerisi". Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. 14/55 (2023): (ss. 523- 556).
- Göztepe, Ece. "Anayasa Mahkemesi Kararlarının İç Uyumu ve Aile Hukukuna Etkisi Sorunu: Soyadı ve Aile Konutuna İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Analizi". *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa'nın Özel Hukuka Etkileri (Edt. Hanife Doğrusöz Koşut, Hatice Selin Pürselim, Özlem Karaman Coşgun, Sibel Özel)*. Cilt: 1. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024.
- Havutçu, Ayşe ve Yasemin Kalkancı. "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı". İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 6/2 (2020): (ss. 135- 180).
- Helvacı, Serap ve Gediz Kocabaş. "Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 21/2 (2015): (ss. 615- 644).
- Işıklar Ülgen, İmge. "Evlendikten Sonra Kadınların Münhasıran Kendi Soyadlarını Kullanması". Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 168 (2023): (ss. 1- 47).
- İnce, Nurten. "Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı". Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi. 3/2 (2017): (ss. 37-58).
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku* Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.

- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru. “Kadının Bitmeyen Soyadı Sorunu”. Ankara Barosu Dergisi. 4 (2014): (ss. 581-592).
- Moroğlu, Nazan. “Kadının Kimlik Sorunu “Kadının Soyadı””. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 99 (2012): (ss. 245- 269).
- Mortaş, Süleyman. “Evlene Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde “Kocanın Soyadı” Parametresi”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 20/2 (2016): (ss. 311- 370).
- Oğuz, Arzu. “Türk Medenî Hukuku'nun Gelişim Çizgisi ve Karşılaştırmalı Hukukun Rolü”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 55/1 (2006): (ss. 195- 205).
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020.
- Oktay Özdemir, Saibe. “Soyadı ile İlgili İsviçre Medeni Kanunu'nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. II, 22/3 (2016): (ss. 2017-2032).
- Öcal Apaydın, Bahar. “Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözüme Kavuşturulmuş Mudur?”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 6/2 (2015): (ss. 425-458).
- Özdamar, Demet. “5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'ndaki İlkeler Işığında Değerlendirilmesi”. Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II. Ankara: Turhan Kitabevi, 2010, ss. 1599-1675.
- Özen, Burak. “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı”. Makaleler – Tebliğler (2001-2020). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Öztan, Bilge. *Aile Hukuku*. 6. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.
- Reyhani Yüksel, Sera. “Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 18/2 (2014): (ss. 175-200).
- Seçer, Tuğçem. “Eşlerin Soyadı ve Kanun Metni Önerisi”. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 9/1 (2024): (ss. 253- 291).
- Şahin, Mustafa. “Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı Arından Türk Hukukunda Evli Kadının ve Çocuğun Soyadı”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 170 (2024): (ss. 1-38).
- Şimşek, Mürşide. “Aile Birliğinin ve Kişilik Hakkının Korunması Bağlamında Evlenen Kadının Soyadı”. *Yasama Dergisi*. 48 (Temmuz- Aralık 2023):(ss. 79- 116).
- Tenekcioğlu, Didem. *Hukuki Boyutuyla Kadının Soyadı*, 2023. <https://scholar.google.com/schhp?hl=tr>. (Erişim: 03.11.2024).
- Yılmaz, Süleyman ve Gökçe Filiz Çavuşoğlu. “Soyadı Üzerine Güncel Hukukî Sorunlar” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 24/1 (2020): (ss. 3- 30).
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. 4. Baskı. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 1992.
- Yeliz, Yücel. *Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Zevkliler, Aydın, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu, Mehmet Beşir Acabey ve Damla Gürpınar. *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*. 10. Bası. Ankara: Turhan Kitapevi, 2018.

Zeytin, Zafer ve Ömer Ergün. *Türk Medeni Hukuku*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.